عکس: شرق

نگاهی به طرح‌های گرافیکی شهرداری تهران

بر مدار اغتشاش‌های بصری

تورج صابری‌وند
طراح گرافیک

گرافیک فرهنگی و گرافیک تجاری، دو تقسیم‌بندی عمده در گرافیک ایران است که همچنان سر جدل با هم دارند؛ جدالی که در دهه ۶۰ میلادی، آن‌سوی‌آبی‌ها تکلیف خود را با آن یکسره کردند. گرافیک فرهنگی برای سفارش‌دهنده‌هایی است که مشغله فرهنگ و هنر دارند البته اگر هنوز توانش را داشته باشند. پوسترهای تئاتر، سینما، لوگوهای جشنواره‌های هنری - دولتی و حتی روی جلدهای کتاب‌ها و مجله‌ها همه فرهنگی‌اند اما گرافیک تجاری برای سفارش‌دهنده‌هایی طراحی می‌شود که لوگو و تبلیغات و این روزها «برند» برای چیپس و اسنک و بانک و بیمه می‌خواهند. دراین‌میان گرافیک فرهنگی برای بسیاری از طراحان، نشانِ افتخار است، سعادتی برای دعوت به جشنواره‌هاست و توهم هنرمندبودن مستقل از بازار و سرمایه، لابد با قیافه‌ای شبه روشنفکرانه. بسیاری از ایشان معتقدند که گرافیک فاخر، گرافیکی فرهنگی است و گرافیک تجاری -که برای تحقیر آن هم که شده تبلیغات به آن می‌گویند - نوع سخیف گرافیک است. تا جایی که قباد شیوا – از طراحان پیشکسوت گرافیک - دانشگاه هنر و معماری دانشگاه آزاد گفته بود: «تبلیغات‌چی‌ها مطربانی هستند که هرچه از آنها بخواهند می‌نوازند.»

اینکه طراحان گرافیک فرهنگی برای چه کسانی، چه می‌نوازند باشد برای نوشته‌های دیگر. اجالتا به شهر می‌روم و نگاه مشتری‌واری به بیلبوردهای تهران می‌اندازم؛ بیلبوردهای این روزهای تهران یا به طرح‌های تبلیغاتی اختصاص داده شده‌اند یا به طرح‌های فرهنگی شهرداری تهران. طرح‌های تبلیغاتی و تجاری که برای فروش طراحی می‌شوند، از آنجایی که به امر خطیر اقتصاد و در بسیاری، به اقتصاد بخش خصوصی مربوط می‌شوند به دست طراحان حرفه‌ای سپرده شده‌اند و برخلاف سال‌های پیشین کیفیت گرافیکی مناسبی هم دارند، ایده‌های خلاق، عکس‌های حرفه‌ای، رنگ‌های درخشان و ترکیب‌بندی‌های زیبا در بین‌شان کم نیست. رقیب‌ها در هر بازاری به فراوانی حضور دارند و علاوه بر رقابت برای فروخته‌شدن، رقابت دیگری هم دارند؛ رقابت زیبایی و خلاقیت. رقابتی که گرچه برای فروش و سود بیشتر است، اما زیبایی شهر هم سود خوبی از این رقابت می‌برد و بر زیبایی افزوده می‌شود. هر چند ممکن است بسیاری از این طرح‌ها در قیاس با طرح‌های تبلیغاتی بین‌المللی از رقابت بازمانند اما در مقایسه با طرح‌هایی که این روزها شهرداری محترم تهران بر تابلوهای تبلیغاتی پایتخت آویخته است، بسیار موفق‌تر ظاهر شده‌اند. از ماه‌های پیش سازمان زیباسازی شهرداری تهران طرح‌هایی با موضوع‌های فرهنگی و اجتماعی اکران می‌کند که بیشتر طرح‌هایی هستند با محوریت جمله‌هایی با فونت‌های ضخیم، در کنار تصویرهایی گاه مربوط و گاه نامربوط، بی‌آنکه معیارهای زیباشناسانه و خلاقانه در کنار باشد. از کیفیت زیباشناختی طرح‌هایی که از آغاز سال نو نیز به شکل وسیعی در سطح شهر به نمایش درآمده‌اند به‌وضوح پیداست که این طرح‌ها نه‌تنها توسط طراحان خلاق و حرفه‌ای که حتی طراحی نشده‌اند، تنها نوشته‌ها و تصویرهایی کنار هم گذاشته شده است و هیچ نشانی از دیزاین و طراحی در کار نیست. یکی از طرح‌هایی که تلاش می‌کند شهروندان را به نریختن زباله در خیابان تشویق کند، تصویر بزرگی است از تل پوست‌های میوه که به شکل ساختگی در کف خیابان ریخته شده‌اند.

با اینکه رفع نواقص و اغتشاشات بصری سیما و منظر شهر تهران از وظایف سازمان فرهنگی‌وهنری شهرداری است اما طرح‌هایی با کیفیت بسیار ضعیف بر اغتشاشات بصری شهری نیز افزوده است و به تعبیری می‌توان گفت از ضعیف‌ترین طرح‌هایی که در آغاز امسال می‌بینیم مربوط به همین سازمان است

بزرگ‌نمایی یک موضوع یا معضل در هر هنری از جمله هنرهای تصویری و گرافیک یکی از تکنیک‌های مرسوم خلاقیت است که اگر برخورد درستی با آن شود می‌تواند نتیجه بسیار موثر و زیبایی داشته باشد. اما نشان‌دادن زباله‌ها فقط در اندازه بزرگ، بدون برخورد و نگاه زیباشناسانه و خلاقانه نه‌تنها در کاهش زباله‌های سطح شهر موثر نخواهد بود، بلکه فقط به نمایش بیشتر زباله در شهر کمک خواهد کرد. در بالای تصویر زباله، جمله‌ای خبری آمده است که نوشته: جای زباله در کف خیابان نیست. تلاشم برای خواندن این جمله با لحنی که طعنه‌آمیز یا تند و تلخ نباشد، بی‌نتیجه ماند. این جمله و جمله‌هایی که در طرح‌های مشابه نوشته شده‌اند، بدون اندکی ذوق و سلیقه مانند نامه‌های اداری - دستوری نوشته شده‌اند که به نظر نمی‌رسد حتی بتوانند در جلب نظر شهروندان موفق باشند چه رسد به توجیه و قانع‌کردن مخاطبان برای انجام یا انجام ندادن کاری.

طرح دیگری که در نزدیکی میدان ونک نصب شده است، تصویری است زیبا که شب‌هنگام از میدان حسن‌آباد گرفته شده است، اما این تصویر در وسط کادری سبزرنگ قرار دارد و این رنگ سبز مهم‌ترین کاری که می‌کند کاستن توجه مخاطب از تصویر و کاستن زیبایی میدان حسن‌آباد است. افزون بر این در گوشه‌ای از طرح، تصویر سبزه، سیب و ماهی سرخ عید نشسته‌اند، گوشه‌ای دیگر نوشته فصل همدلی، که آن هم روی لکه‌ای سرخ‌رنگ قرار دارد و لوگوی شهرداری تهران در گوشه‌ای دیگر! اضافه کنید بر اینها نوشته‌های ضخیم مشکی در بالا و پایین تصویر: تهران زیبا. تهران زیبایی که برای معرفی زیبایی‌هایش هیچ حس زیباشناسی‌ای به کار گرفته نشده است.

«اکران ۸۰۰هزارمترمربع روز» تبلیغات فرهنگی که در دستور کار این سازمان قرار دارد، امری پسندیده است اما عدم توجه به کیفیت‌های زیباشناختی و برخورد ساده و سطحی و به دور از نگاه‌های کارشناسانه اگرچه می‌تواند شهرداری را در جدل آمار و عملکرد، موفق و پرکار نشان دهد اما کمک چندانی به رشد فرهنگ عمومی و افزایش زیبایی شهر که در شرح وظایف سازمان زیباسازی است نخواهد کرد. با اینکه رفع نواقص و اغتشاشات بصری سیما و منظر شهر تهران از وظایف این سازمان است اما طرح‌هایی با کیفیت بسیار ضعیف بر اغتشاشات بصری شهری نیز افزوده است و به تعبیری می‌توان گفت از ضعیف‌ترین طرح‌هایی که در آغاز امسال می‌بینیم مربوط به همین سازمان است. در رمضان سال گذشته مجموعه طرح‌هایی توسط سازمان زیباسازی شهرداری تهران در شهر اکران شدند که نتیجه برگزاری جشنواره‌ای گرافیکی بود که آثار رسیده و دعوت‌شده پس از داوری‌های کارشناسانه به سطح شهر آمدند و شهروندان را با آثار خلاق و گاهی درخشان گرافیک فرهنگی آشنا کردند. همین طرح‌ها بود که پس از چند ماه همچنان در خاطر شهر و شهروندان مانده‌اند. به قطع تکرار و دوام چنین برخوردهای حرفه‌ای، راهی نزدیک و سریع برای زیباسازی شهر دست‌کم در حوزه بصری و گرافیکی خواهد بود.

کرباس خاکستری

تحلیل روانکاوانه یک اثر

باغ مخفی: ناخودآگاه نقاش

نازنین رحیمی

تحلیل تابلویی که ۸۶۰میلیون‌دلار بفروش می‌رسد، حس عجیبی دارد... بیش از این در این‌باره نمی‌گویم و تحلیلم را شروع می‌کنم. آنچه وادارم کرد که به رازگشایی این تابلو بپردازم قیمت بی‌شمار آن نبود بلکه بزرگ‌نمایی تدی (خرس عروسکی) بچه‌هایی بود، که فانتزی زیبایشان را در این باغ مخفی پیدا می‌کنند. کار من در اینجا بررسی فرم و ارزش‌های هنری نقاشی این نقاش نیست. من به تحلیلی از نقطه‌نظر روانشناختی می‌پردازم. باغ مخفی، یا به عبارت دیگر همان ناخودآگاه نقاش؛ با استفاده از شیشه‌های رنگی و انعکاس نورهای سواروسکی، عالمی فانتزی گرفته است. پس در اینکه این تابلو خواب و فانتزی نقاش است، به عبارتی حرفی دیگر نیست. اما این خرس که یادآور بحث ابژه انتقالی -TRANSITION AL OBJECT از دیدگاه وینکات است. من را بر این داشت که تعریفی از این ابژه داشته باشم. ابژه انتقالی می‌تواند عروسکی کوچک، پتوی کودک، یا بالشی رنگ رورفته باشد که کودک جای مادر گذاشته و آرامشش را با آن می‌یابد. همه جا با خود می‌برد و در کنار آن به امنیت می‌رسد. تدی خرس کوچک خواب کودک این‌بار آن‌قدر بزرگ می‌شود که صاحبش در آغوش کشد و امنیت مادر به او بدهد. پسرک دیگر موهایی بلوند ندارد. در این تابلو، همان‌طور که گفتم، ابژه انتقالی نقاش، آن‌قدر بزرگ شده، که پسربچه موسیاه هفت هشت ساله را، با آرامش تمام بغل کرده.

کودک تابلو، خود را رها کرده، در آغوش آن خرس مهربان شیشه‌ای با آرامش به فانتزی‌ای می‌رسد که باغ مخفی است. کودک موسیاه تابلو، به جای به دست‌گرفتن تدی قصه‌ها و همراهی‌کردن او، در تخیلش با او همراه می‌شود و این‌گونه با آرامش و امنیت و به نوعی مادر امن خود همراه است. این باغ مخفی، که ریشه در ناخودآگاه همه آدم‌ها دارد، زبان نقاش را جهانی می‌کند اگرچه فکر می‌کنم این ابژه بیشتر از دنیای آن طرف آب‌ها آمده. و در تجربه کودکی کودکان ما کمتر نقش دارد. در هر صورت امنیت و آرامش آرزوی هر انسانی و حتما حق همه ماست. و باغ مخفی شاید فانتزی و خیال همه ما باشد.

مکعب سفید

نگاهی به نمایشگاه «نوشین زرنانی» در گالری «شکوه»

اگر «چه‌گوارا» زن بود

آزاده جعفریان

تصور کنید شخصیت‌های جریان‌ساز تاریخ زن بودند؛ مثلا از هیتلر و شاه‌مظفر تا چه‌گوارا... همگی زن بودند؛ یا دست‌کم به‌جای چهره‌ای خشن و مردانه، فیگوری ظریف و زنانه داشتند!

این سوژه ظاهرا دستمایه اولیه آثار نقاش جوان «نوشین زرنانی»ست که این روزها نمایشگاهی را با عنوان «نگهبان چشمه» در گالری شکوه برپا کرده است؛ آثاری که در عین ارایه سوژه‌ای جالب توجه و طنازانه، تحلیلی و نقادانه به نظر می‌رسد. در نگاه اول، وجه قالب آثار فمنیستی به نظر می‌رسد، تعریفی که خود نقاش به‌شدت آن را رد می‌کند و می‌گوید در پی گفتن حرف‌های جدی‌تری است. او در مقام تایید این ادعای خود به این نکته مهم اشاره می‌کند که تمام این شخصیت‌های تاریخی را با سلف پرتره‌های خودش بازآفرینی نموده و به هیچ روی در پی برتر دانستن یک جنس بر جنس دیگر نیست. در این نمایشگاه علاوه بر ۱۲ تابلوی نقاشی، دو ویدیوآرت و یک چیدمان هم به نمایش گذاشته شده است. نوع‌آوری ویژه‌ای همراه این آثار هست و این پرفورمانسی است که خود هنرمند در فضای نمایشگاه اجرا می‌کند. این پر فورمانس هیچ المان اجرایی در پی ندارد، بلکه تنها شامل پوشش نوشین زرنانی است. او لباس یک فرد نظامی را بر تن کرده که خود او را در گفت‌وگوی مستمر با آثارش قرار می‌دهد؛ چنان که خود هنرمند می‌گوید: عنصر قدرت و مولفه‌های بروز و ظهور قدرت، تم موضوعی آثار نمایشگاه «نگهبان چشمه» است که زرنانی با پوشش خاصش آن را تاکید می‌کند. هنرمند برای دستیابی به این نکته مهم، فیگورهای بوم‌هایش را از هرگونه پس‌زمینه مبرا ساخته و با نمایش نمایی اکستریم کلوزآپ، مخاطب را با حقیقت عریانی که در ذهن دارد روبه‌رو ساخته است.

قدرت از منظر زرنانی قدرتی کاملا عام و حتی فرای مسایل جهانی است این قدرت ممکن است به شکل چاقویی در دست یک قصاب جلوه‌گر باشد که مرغی را قطعه‌قطعه می‌کند که همین سوژه یکی از ویدیوآرت‌های زرنانی است. در قسمت دیگری از گالری چیدمانی از هنرمند خودنمایی می‌کند که او برخلاف دیگر آثارش که فیگوری زنانه را با نشانه‌هایی از قدرت در هم آیخته، در

این چیدمان، هفت کلاه‌خود جنگی را به رنگ صورتی باربی که نمادی از رنگ دخترانه است، آغشته کرده و دور و برش از پر و گل بهره گرفته هنرمند این اثر را یک کار ضدجنگ دیده که از بازخورد جنگ تحت‌تاثیر عوامل قدرت شکل گرفته است. زرنانی با ارایه این اثر، فضای خشک و خشن جنگ را که امری مردانه است با المان‌های زنانه و کودکانه تلطیف کرده است.

نوشین زرنانی در مورد انتخاب عنوان «نگهبان چشمه» برای مجموعه آثار تازه‌اش گفت: عنوان «نگهبان چشمه» از یک داستان و اسطوره قدیمی ایرانی گرفته شده است. در واقع داستان زنی است که از زنانگی‌اش محافظت می‌کند که بر اساس همین داستان یک نمایش عروسکی هم در تلویزیون پخش شد. اما این عنوان برای من معنای دیگری هم دارد. «نگهبان چشمه» در واقع یعنی کسی که نگهبان یک ماخذ و منبع است و قدرت تقسیم کردن آب دست اوست؛ در واقع عنصر قدرتی است که در آثار من نیز دیده می‌شود.

او در مورد اینکه چرا در نقاشی‌هایش سلف پرتره خود را در جایگاه شخصیت‌های تاریخی و جنگی قرار داده، توضیح داد: شاید بی‌شک یکی از اسرارآمیزترین اختراعات بشر آینه بوده، درست آن زمان است که بی‌واسطه من را در جایگاه دیگری می‌بینی و رفت و برگشتی پایان‌ناپذیر میان سوژه و ابژه‌ات شکل می‌گیرد، درست مانند تصویرهای بی‌نهایت در آینه‌های موازی.

او در ادامه اضافه کرد: کاش داستان به همین «من» ختم می‌شد؛ چراکه به قول «ژاک لکان» من مستقل هیچ‌گاه وجود ندارد و شکل‌گیری آن منوط به بودن دیگری است؛ یعنی شکل‌گیری سوژه در تمایز از سوژه دیگر، پس این سوژه‌گی انسان نه به‌تنهایی بلکه کاملا وابسته با جهان اجتماعی‌اش شکل می‌گیرد؛ همین جهان اجتماعی که تحت‌تاثیر عوامل قدرت سخت ناعادلانه می‌شود و باز همین جهان اجتماعی که در میان گفتمان قدرتش مقامات را شکل می‌دهد و برایشان رتبه و جایگاه تعیین می‌کند. با این اوصاف هیچ شکی در ساختگی، پوچ و توخالی‌بودنشان نخواهد ماند. این‌بار من در نقاشی‌هایم به جایشان می‌نشینم شاید فردا تو به واقع در جایگاهشان باشی.

گفتنی است نمایشگاه «نگهبان چشمه» تا تاریخ ۱۱اردیبهشت در گالری شکوه واقع در خیابان فرمانیه، بلوار اندرزگو، خیابان امیر نوری، پلاک ۱۹ دایر است و علاقه‌مندان می‌توانند همه روزه از ساعت چهار تا هشت بعدازظهر از این آثار دیدن کنند.

جدول ۱۶۹۱

افقی:

۱ - نوعی کانی که بیشتر آن را سیلیکات منیزیم تشکیل می‌دهد - برگشتن از دین ۲ - پسر گودرز در شاهنامه - وسیله روشنایی - ماچ آبدار ۳ - شهری در مشرق آلمان - متداول - پرهیز کردن ۴ - کم است و قلیل - چوبه دستی ساربان - قعر جهنم ۵ -کاروان - سقف فرو ریخته - پیروان ۶ - پارسایی - ییلاق تهران - میل و رغبت ۷ - زیرک - پایین - نیکو ۸ - نوآوری - پایتخت بحرین ۹ - آدمی - ظرف آب پوستی - محو کردن ۱۰ - کشور هیتلر - پر شدن - عنوان اشراف بریتانیا ۱۱ -نام کوچک عشقی آزادیخواه و وطن‌پرست - کوهی در مازندران -آب تازی ۱۲ - رفوزگی - از گازهای آلی - مشکین شهر سابق ۱۳ - کالا و متاع -صمغی بسیار تلخ - کالاهای بنجل و غیرقابل مصرف و دور ریختنی ۱۴ -شهری در فارس - تک تک - آرزوی خیالی ۱۵ – گوشه‌نشینی - از آثار سهروردی

عمودی:

۱ - رشته ژن‌ها – بیماری‌ها ۲ - شاعر مسافر - منع کردن - اثر معروف محمود دولت آبادی ۳ - قاضی اموات هندوها - زنگ کاروان - شهری در استان کردستان ۴ - روزگار - شناگر - همراه گداز ۵ - جمع رد - فحش - بازی‌ای که نفس بسیار می‌خواهد ۶ - تکرار حرف بیست و شش - جنگ و پیکار - از الفبای یونانی ۷ - دوست و همدم - فصل بهار - ساکنین محله ۸ - پایان - یکی از دو جنس - تکرار یک حرف -خدمتکار ۹ - نتیجه - شکافته و جدا شده - نامید ۱۰ - سو - زمینی که در آن پاره‌سنگ فراوان باشد - ویتامین انعقاد خون ۱۱ - عضو صورت - نوعی عدسی - نژاد ایرانی ۱۲ -ام البشر - خدای هندوان - کلام نارسا ۱۳ - درخواست همراه با فروتنی - مرغ سعادت - واقع شدن ۱۴ - نشانه‌ها -جای مورد احترام - زمین آماده کشت ۱۵ - عکس العمل - طاقت فرسا

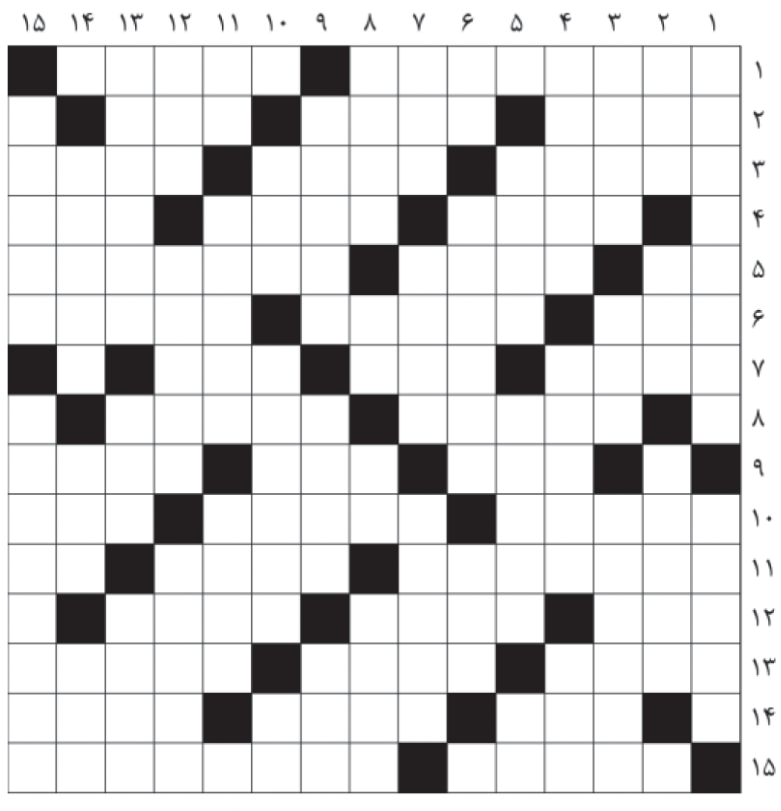

جدول ۱۶۹۰

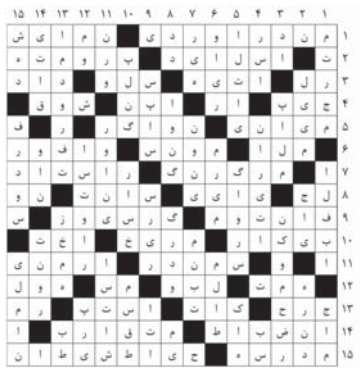

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو سخت ۳۴۳

۹					۴			
۶	۸						۴	
۲					۵			۷
	۵				۳		۱	
	۹	۶			۲		۳	
	۳	۸			۶		۷	
	۷			۴	۸	۱		
	۶	۱	۲				۵	
۳		۴			۱			

حل سودوکو سخت

۶	۷	۸	۱	۲	۹	۴	۵	۳
۴	۲	۹	۸	۵	۳	۱	۶	۷
۵	۳	۱	۷	۴	۶	۸	۹	۲
۸	۹	۲	۴	۶	۵	۷	۳	۱
۷	۵	۴	۳	۱	۸	۲	۶	۹
۳	۱	۶	۲	۹	۷	۵	۴	۸
۹	۶	۵	۴	۳	۲	۷	۸	۱
۱	۸	۷	۹	۷	۴	۳	۲	۶
۲	۴	۳	۶	۸	۱	۹	۷	۵

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

سودوکو ۶۹۴

			۷	۴	۲		۳	۸
	۲	۴	۳	۵				۱
۷	۳	۵	۸		۱		۴	۹
	۷	۱					۵	۴
۴			۹			۷		۶
	۵	۶	۲				۱	
		۸	۴	۲			۹	
		۷		۳			۶	
			۵	۹			۸	

حل سودوکو ۶۹۳

۲	۷	۴	۵	۱	۸	۳	۹	۶
۱	۶	۵	۴	۳	۹	۷	۲	۸
۳	۸	۹	۶	۲	۷	۴	۱	۵
۴	۵	۲	۳	۹	۱	۸	۶	۷
۸	۹	۳	۷	۶	۴	۲	۵	۱
۷	۱	۶	۸	۵	۲	۹	۴	۳
۵	۲	۷	۱	۴	۳	۶	۸	۹
۹	۳	۱	۲	۸	۶	۵	۷	۴
۶	۴	۸	۹	۷	۵	۱	۳	۲